

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351: 338.2

Концепти механізму публічного управління малим та середнім підприємництвом як драйвера розвитку економіки та людського потенціалу

CONCEPTS OF THE MECHANISM
OF PUBLIC MANAGEMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES
AS A DRIVER OF ECONOMIC AND HUMAN POTENTIAL DEVELOPMENT

МАРЕНІЧЕНКО Валерій – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та права, комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49101, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0183-1354>

ПІДЛЕПЯН Наталія – старший викладач кафедри публічного управління та права, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0009-0003-9961-6904>

MARENICHENKO Valerii – PhD in Public Administration, Associate Professor of the Public Administration and Law Department, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» Dnipropetrovsk Regional Council, 70, st. Volodymyr Antonovych, Dnipro, 49006, Ukraine

PIDLEPIAN Nataliia – Senior Lecturer of the Public Administration and Law Department, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» Dnipropetrovsk Regional Council, 70, st. Volodymyr Antonovych, Dnipro, 49006, Ukraine

Анотація. Визначено термінологічний апарат дослідження. Зокрема, відзначено, що людський капітал, в більшій мірі, відноситься до знань, навичок, досвіду та здатностей людей, які можуть приносити економічну вигоду. Людський капітал вимірюється у термінах продуктивності праці і може впливати на економічний ріст. Людський потенціал, з іншого боку, є більш широкою категорією, що включає в себе можливості особи або групи людей для розвитку, навчання, творчості та досягнення цілей. Це не лише знання та навички, а й мотивація, інноваційність, адаптивність і соціальна відповідальність. Охарактеризовано поняття державної підтримки як інструменту управління розвитком малого та середнього підприємництва. Проаналізовано закордонний досвід щодо питання державної підтримки малого та середнього підприємництва, зокрема, в таких країнах як Сполучені Штати Америки, Франція та Японія. Визначено впливовість окремих інституцій підтримки в цих країнах і акцентування їх уваги не тільки на фінансовій, інфраструктурній підтримці, але й на розвитку людського потенціалу. Запропоновано удосконалення сучасного механізму публічного управління малим та середнім підприємництвом як драйверу розвитку економіки та людського потенціалу комплексом дій, серед яких відкриття інформаційних центрів, які надають консультації, навчальні ресурси та інформацію про доступні програми підтримки, запровадження спеціальних програм, спрямованих на розвиток підприємництва в регіонах з низьким рівнем економічної

активності, розробку додатків, які навчають підприємництва через інтерактивні елементи, забезпечення фінансової грамотності населення через створення курсів з фінансового управління, планування, бухгалтерії та управління бюджетом, використання сучасних аналітичних інструментів для вивчення споживчих трендів і потреб ринку, розробку моделей для прогнозування змін у ринковому середовищі, організацію заходів, які допомагають підприємцям впоратися зі стресом і емоційними труднощами, створення груп для обговорення проблем та успіхів, що можуть бути корисними для особистісного розвитку підприємця та інші заходи.

Ключові слова: державна підтримка, економіка, мале та середнє підприємництво, людський потенціал, капітал, публічне управління, розвиток, середній клас

Summary. *The terminological apparatus of the research is defined. In particular, it was noted that human capital, to a greater extent, refers to the knowledge, skills, experience and abilities of people that can bring economic benefits. Human capital is measured in terms of labor productivity and can influence economic growth. Human potential, on the other hand, is a broader category that includes the capacity of an individual or group of people to develop, learn, create, and achieve goals. It is not only knowledge and skills, but also motivation, innovation, adaptability and social responsibility. The concept of state support as a tool for managing the development of small and medium-sized enterprises is characterized. The foreign experience on the issue of state support for small and medium-sized enterprises, in particular, in such countries as the United States of America, France, and Japan, is analyzed. The influence of individual support institutions in these countries and their emphasis not only on financial and infrastructural support, but also on the development of human potential have been determined. It is proposed to improve the modern mechanism of public administration of small and medium-sized enterprises as a driver of the development of the economy and human potential by a set of actions, including the opening of information centers that provide consultations, educational resources and information about available support programs, the introduction of special programs aimed at the development of entrepreneurship in regions with low level of economic activity, development of applications that teach entrepreneurship through interactive elements, ensuring financial literacy of the population through the creation of courses on financial management, planning, accounting and budget management, use of modern analytical tools to study consumer trends and market needs, development of models for forecasting changes in the market environment, organizing events that help entrepreneurs cope with stress and emotional difficulties, creating groups to discuss problems and successes that can be useful for the entrepreneur's personal development, and other activities.*

Key words: *state support, economy, small and medium entrepreneurship, human potential, capital, public administration, development, middle class*

Вступ. У сучасному світі, що характеризується швидкими змінами в економічних, соціальних та технологічних сферах, мале та середнє підприємництво відіграє критично важливу роль у розвитку національних економік. Однак для реалізації його потенціалу необхідна ефективна система публічного управління, яка забезпечить належну підтримку підприємців та створить сприятливе середовище для їх діяльності.

Система публічного управління малих та середніх підприємств повинна враховувати їх специфіку та потреби, адже вони часто стикаються з численними викликами. Незважаючи на важливість цього сектору, існуючі механізми підтримки малого та середнього підприємництва в Україні часто є недостатньо ефективними та неузгодженими. Це призводить до нерегульованого середовища, яке гальмує розвиток підприємництва та, відповідно, економічне зростання. Особливого значення в цьому ракурсі набуває питання розвитку людського потенціалу. Постає проблема формування концептів механізму публічного управління, який би не лише підтримував мале та середнє підприємництво, але й сприяв би розвитку людського потенціалу як основи економічного зростання. Необхідно визначити ключові кроки, які забезпечать

комплексний підхід до підтримки малого та середнього підприємництва як драйверу розвитку економіки та людського потенціалу.

Аналіз останніх досліджень. Узагальнення останніх досліджень свідчить про те, що ефективно публічне управління малим та середнім підприємництвом вимагає комплексного підходу. Це повинно включати не лише фінансові інструменти, але й програми навчання, доступ до технологій та інформаційних ресурсів тощо, що дозволить підприємцям реалізувати свій потенціал, розвивати навички та впроваджувати інновації. Таким чином, концепти механізму публічного управління малими та середніми підприємствами повинні бути адаптовані до сучасних викликів, зосереджуючи увагу на інтеграції інтересів усіх учасників економічного процесу. Це дозволить створити сприятливе середовище для розвитку підприємництва, підвищуючи його внесок у стале економічне зростання та соціальний добробут країни.

Багато дослідників, серед яких А. Бикова, О. Булана, О. Деренько, Д. Дзвінчук, М. Кохан, Г. Поліщук, С. Лучик, В. Нижник, внесли значний вклад у вивчення питань, порушених у цій статті. Їхні роботи розкривають різні аспекти публічного управління малим та середнім підприємництвом, економіки та людського потенціалу.

Перспективи подальших досліджень у сфері публічного управління малим та середнім підприємництвом є багатограними і охоплюють питання формування значного прошарку підприємців як основи середнього класу, забезпечення сприятливих умов для бізнесу, вивчення взаємозв'язків між рівнем зайнятості в малому та середньому підприємстві та доходами, можливостей державної підтримки цього сектору економіки.

Мета статті. Метою даного дослідження є виявлення концептуальних ідей щодо публічного управління малим та середнім підприємництвом як драйверу розвитку економіки та людського потенціалу.

Виклад основного матеріалу. На фоні глобальних тенденцій світового прогресу відбуваються суттєві зміни у розвитку людського потенціалу, які підкреслюють тісний зв'язок між конкурентоспроможністю національних економік і наявним людським капіталом. Капіталізація людського капіталу вимагає ефективного використання тієї частини потенціалу, яка активно застосовується в економіці. Реалізація людського потенціалу відбувається через зайнятість, яка пов'язана з усіма аспектами життєдіяльності населення та суспільного відтворення. Зайнятість є основою економічного зростання і засобом задоволення різноманітних потреб громадян. Завдяки зайнятості економічно активне населення залучається до відтворення суспільного продукту, а її соціально-економічні параметри суттєво впливають на розподіл кінцевого продукту, якість життя та соціальну структуру населення [8].

Вчені все частіше акцентують увагу на необхідності переосмислення ролі людини в соціально-економічних відносинах, переходячи від органічного підходу до більш гуманістичного, в якому основна увага зосереджується не лише на управлінні робочою силою, а й на людському капіталі. Людський капітал стає ключовим елементом розвитку стратегічного потенціалу в усіх сферах економіки та суспільства загалом. Особи з високим рівнем професійної кваліфікації та компетентності виявляють більшу гнучкість і здатність адаптуватися до змін у навколишньому середовищі, суспільстві та економіці. Вони ефективно реагують на постійні виклики та знаходять інноваційні рішення, що сприяє як індивідуальному розвитку, так і суспільства в цілому [1].

Розвиток людського капіталу та досягнення соціальної згуртованості є критично важливими чинниками для забезпечення стійкого та прогресивного розвитку суспільства. Оскільки світ динамічно змінюється, напрями розвитку людського капіталу повинні постійно оновлюватися,

щоб відповідати сучасним потребам і вимогам як світового, так і національного ринку праці. Актуалізація цих напрямів повинна стати пріоритетним завданням держави, адже це сприяє підвищенню продуктивності, конкурентоспроможності та стійкості економіки, підтримці високої якості робочої сили, а також свідомому розвитку населення. Це, в свою чергу, допомагає зберегти конкурентні переваги різних видів бізнесу і країни в цілому, формуючи інклюзивне суспільство [4; 5].

Людський капітал, в більшій мірі, відноситься до знань, навичок, досвіду та здатностей людей, які можуть приносити економічну вигоду. Людський капітал вимірюється у термінах продуктивності праці і може впливати на економічний ріст. Людський потенціал, з іншого боку, є більш широкою категорією, що включає в себе можливості особи або групи людей для розвитку, навчання, творчості та досягнення цілей. Це не лише знання та навички, а й мотивація, інноваційність, адаптивність і соціальна відповідальність.

Сучасна економіка потребує не стільки розвитку людського капіталу, як людського потенціалу, що зробить її більш інноваційною та прогресуючою. І саме мале та середнє підприємництво слугує драйвером його розвитку.

Тож, управляючи малим та середнім підприємництвом, створюючи необхідні умови його функціонування, держава несе відповідальність не тільки за економічну складову, але й за складову розвитку людського потенціалу.

Підприємництво сьогодні є однією з найгнучкіших сфер діяльності, в якій нові знання швидше реалізуються порівняно з іншими секторами. Економіка розвинених країн значною мірою залежить від розвитку малого і середнього підприємництва. Малі та середні підприємства забезпечують створення нових робочих місць, підтримують зайнятість населення, формують конкурентне середовище, стимулюють інновації та впровадження новітніх науково-технічних досягнень, виконуючи важливу соціальну роль, забезпечуючи доходи для значного прошарку населення.

Важливим інструментом управління розвитком малого та середнього підприємництва є державна підтримка, яка включає розробку інструментів ведення бізнесу, створення сприятливого інвестиційного та інноваційного клімату, а також формування фінансового механізму і інформаційно-правового поля для забезпечення умов функціонування через реалізацію відповідних стратегій. Для покращення доступу малого та середнього підприємництва до фінансово-кредитних інвестиційних ресурсів важливо інформувати підприємців про наявні механізми фінансово-кредитної підтримки на національному рівні, а також про іноземні кредитні лінії. Останніми роками одним із шляхів залучення нових учасників до малого та середнього бізнесу стало навчання через центри зайнятості. Ефективним інструментом тут є надання одноразової допомоги для започаткування власної справи безробітним, які бажають займатися підприємництвом. Це сприятиме збільшенню кількості фізичних осіб-підприємців та малих підприємств. Результатом цих заходів має стати підвищення фінансової культури підприємців, а також забезпечення вільного доступу до інформації про програми кредитування бізнесу та їх умови. Наступним важливим напрямом діяльності повинна стати популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок через системне навчання. Це може включати проведення форумів, круглих столів, семінарів, тренінгів, майстер-класів, конкурсів та конференцій, в тому числі для безробітних і внутрішньо переміщених осіб. Такі ініціативи суттєво підвищать кваліфікаційний рівень суб'єктів господарювання в сферах управління, маркетингу, права та оподаткування [7].

У процесі розробки та реалізації програм розвитку і форм державної підтримки малого та середнього підприємництва в Україні важливу роль відіграє вивчення та аналіз досвіду зарубіжних країн з ринковою економікою.

Так, наприклад, у Франції активно функціонують організації, що підтримують розвиток малого та середнього підприємництва. Однією з таких організацій є Агенція з підприємництва (APCE), створена за підтримки уряду Франції. Агенція пропонує широкий спектр інструментів для підтримки малого та середнього підприємництва, зокрема можливість отримання онлайн-консультацій з необхідних питань. Крім цього, вона забезпечує інтерактивне заповнення онлайн-форм для реєстрації підприємства, внесення змін до статуту або припинення господарської діяльності [2].

Особливий інтерес становить державна підтримка підприємництва у Японії. Ключовою установою є Японська організація з інновацій та розвитку малого та середнього підприємництва (SMRJ), яка включає чотири технологічних парки, бізнес-інкубатори та дев'ять інститутів, що займаються удосконаленням технологій і управлінської діяльності у сфері малого та середнього бізнесу. У цій країні широко застосовується система J-Net21, яка забезпечує постійний моніторинг розвитку та стану малих та середніх підприємств [3].

Найбільш ефективно державну підтримку малих та середніх підприємств здійснюють в США при участі Адміністрації малого бізнесу при Президентові США (Small Business Administration – SBA). SBA реалізує такі завдання: надає фінансову підтримку підприємствам; надає консалтингові послуги у сфері управління й технічну допомогу; проводить експертизу нових підприємницьких ідей; здійснює сприяння в отриманні державних замовлень [6].

Уряди розвинених країн чинять значний вплив на сферу малого та середнього підприємництва, акцентуючи увагу не тільки на фінансовій, інфраструктурній підтримці, але й на розвитку людського потенціалу. Розвиваючи людський потенціал, уряди не лише сприяють появі нових успішних підприємств, але й створюють умови для стійкого економічного розвитку. Це дозволяє громадянам реалізовувати свої ідеї, інвестувати в особистий розвиток і підвищувати якість життя. У результаті, розвиток людського потенціалу стає важливим елементом стратегії сталого розвитку національної економіки.

Сучасний механізм публічного управління малим та середнім підприємництвом як драйверу розвитку економіки та людського потенціалу має включати наступні дії:

- використання засобів масової інформації для поширення ідей підприємництва та його переваг;
- публікацію на регулярній основі звітів про стан підприємництва в країні, що включають аналіз тенденцій, статистику і рекомендації щодо покращення;
- відкриття інформаційних центрів, які надають консультації, навчальні ресурси та інформацію про доступні програми підтримки;
- запровадження спеціальних програм, спрямованих на розвиток підприємництва в регіонах з низьким рівнем економічної активності;
- проведення флешмобів, де успішні інноваційні підприємці можуть демонструвати свої продукти або ідеї у несподіваних місцях, залучаючи увагу засобів масової інформації та громадськості;
- розробку додатків, які навчають підприємництву через інтерактивні елементи;
- співпрацю з художниками для створення інсталяцій, які відображають підприємницькі ідеї або історії успіху;

- створення коворкінгів, які мають спеціалізовані зони для різних видів бізнесу, що сприяє крос-секторній співпраці;
- проведення досліджень для виявлення ключових навичок, необхідних для малого та середнього підприємництва, і адаптацію в закладах освіти навчальних програм до цих потреб;
- забезпечення фінансової грамотності населення через створення курсів з фінансового управління, планування, бухгалтерії та управління бюджетом;
- створення програм реалізації нових ідей без страху невдачі, на засадах експерименту;
- створення ресурсів, які надають підприємцям доступ до актуальних досліджень, аналітики та ринкових тенденцій;
- використання сучасних аналітичних інструментів для вивчення споживчих трендів і потреб ринку;
- розробку моделей для прогнозування змін у ринковому середовищі;
- організацію заходів для обговорення останніх технологічних досягнень та їх застосування в бізнесі;
- проведення тренінгів щодо захисту інтелектуальної власності для охорони власних розробок, надавання консультацій з питань реєстрації патентів та торгових марок;
- стимулювання підприємців до участі в міжнародних ініціативах та проєктах, що сприяють обміну знаннями;
- організацію заходів, які допомагають підприємцям впоратися зі стресом і емоційними труднощами, створення груп для обговорення проблем та успіхів, що можуть бути корисними для особистісного розвитку підприємця.

Висновки. Мале та середнє підприємництво є важливим компонентом національної економіки, оскільки воно забезпечує значну частину робочих місць, стимулює інновації та підвищує рівень життя населення. Для досягнення стійкого економічного зростання та зміцнення соціальної структури необхідно впроваджувати механізми, які б забезпечували підтримку підприємництва на всіх рівнях. Це передбачає не лише фінансову допомогу, а й розвиток інфраструктури, покращення доступу до інформації, освітніх програм та консультаційних послуг. Не менш важливим є питання моніторингу та оцінки ефективності державної політики в сфері малого та середнього підприємництва. Регулярний аналіз результатів впровадження програм та ініціатив дозволить коригувати стратегії у відповідності до реальних потреб бізнесу та економіки в цілому. Створення сприятливого бізнес-середовища, підтримка інновацій та активне залучення різних соціальних груп є ключовими складовими для забезпечення стійкого економічного зростання та розвитку людського потенціалу в Україні. Тільки через системний підхід і зусилля всіх учасників процесу можливо досягти значущих результатів у зміцненні малого та середнього підприємництва як драйвера економіки та соціального прогресу.

Список використаних джерел

1. Бикова А., Чабан Л., Алексєєв А. Інвестування в людський капітал у військовий період. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. С. 34–42.
2. Булана О. О. Тенденції зміни підходів до державної підтримки економіки у країнах Європи та уроки для України. *Світ фінансів*. 2019. № 2 (19). С. 149–154.
3. Деренько О. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 97–104.
4. Дзвінчук Д. І., Бурса О. І. Людський капітал як визначальний чинник розвитку територіальних громад в Україні. *Експерт : парадигми юридичних наук і державного управління*. 2024. № 1 (29). С. 15–23.

5. Кохан М., Гнилянська Л., Головн'юв, В. Розвиток людського капіталу та досягнення соціальної згуртованості в умовах формування стратегічного потенціалу та динамічних змін. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. С. 42–51.

6. Поліщук Г. О. Державна підтримка розвитку малого підприємництва : вітчизняний та зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1 (51). С. 1–9.

7. Проблеми і перспективи розвитку малого і середнього бізнесу : монографія / за ред. д.е.н., професора С. Д. Лучик; Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. Чернівці : Технодрук, 2021. 400 с.

8. Управління конкурентоспроможністю людського потенціалу в перспективному входженні України до ЄС : монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника. Хмельницький : ХНУ, 2017. 502 с.

References

1. Bykova, A., Chaban, L. & Aleksyeyev, A. (2023). Investuvannya v lyuds'kyu kapital u viys'kovyy period [Investing in human capital during the war period]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. 54. [in Ukrainian].

2. Bulana, O. O. (2019). Tendentsiyi zminy pidkhodiv do derzhavnoyi pidtrymky ekonomiky u krayinakh Yevropy ta uroky dlya Ukrayiny [Trends in changing approaches to state economic support in European countries and lessons for Ukraine]. *Svit finansiv*. 2 (19). 149–154. [in Ukrainian].

3. Deren'ko, O. (2018). Mizhnarodnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya ta pidtrymky maloho pidpryyemnytstva [International experience of state regulation and support of small business]. *Biznes Inform.* 5. 97–104. [in Ukrainian].

4. Dzvinchuk, D. I. & Bursa, O. I. (2024). Lyuds'kyu kapital yak vyznachal'nyy chynnyk rozvytku terytorial'nykh hromad v Ukrayini [Human capital as a determining factor in the development of territorial communities in Ukraine]. *Ekspert : paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnya*. 1 (29). 15–23. [in Ukrainian].

5. Kokhan, M., Hnylyans'ka, L. & Holovn'ov, V. (2024). Rozvytok lyuds'koho kapitalu ta dosyahnennya sotsial'noyi z'hurtovanosti v umovakh formuvannya stratehichnoho potentsialu ta dynamichnykh zmin [Development of human capital and achievement of social cohesion in conditions of formation of strategic potential and dynamic changes]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. 59. [in Ukrainian].

6. Polishchuk, H.O. (2017). Derzhavna pidtrymka rozvytku maloho pidpryyemnytstva : vitchyznyanyy ta zarubizhnyy dosvid [State support for small business development : domestic and foreign experience]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya*. 1 (51). 1–9. [in Ukrainian].

7. Luchyk, S.D. (2021). Problemy i perspektyvy rozvytku maloho i seredn'oho biznesu [Problems and prospects of the development of small and medium-sized businesses] : monohrafiya. Chernivets'kyi torhovel'no-ekonomichnyy instytut KNTEU. Chernivtsi : Tekhnodruk. [in Ukrainian].

8. Nyzhnyk, V.M. (2017). Upravlinnya konkurentospromozhnisty lyuds'koho potentsialu v perspektyvnomu vkhodzhenni Ukrayiny do YES [Management of the competitiveness of human potential in the perspective of Ukraine's accession to the EU] : monohrafiya. Khmel'nyts'kyi : KHNU. [in Ukrainian].